

Een christeligh
brudepredican, vthaff thet
24. capitel geneseos,
hållen i N...

Phrygius, Sylvester,

F1700 Br. 204

P. H. R. A. G. I. D.

264

Fore 1700

Om Regjeringens

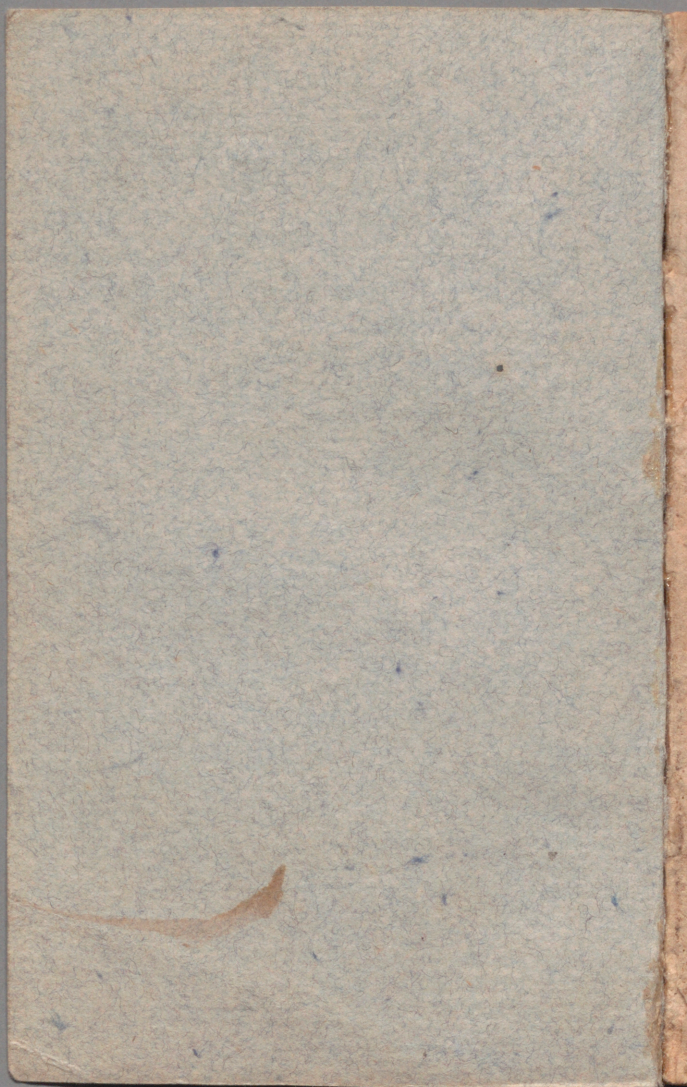
F. F. 00 Test

Pr. 2.01

Stock
1605

1605

En Christeligh
Brudepre-
dican/

Vthaff thet 24. Capitel
Geneseos,

Hällen i Nyköpingsh

Anno 1604. then 29. Octobris ;
vthi then Vördelighhe och wällärde
Mans M. ISAACI B. Rothorij,
Byrkeherdens ; och then dygdesamme
och wälöptuchtade Jungfrus ANNA
Erichsdotters / then ährlige och wäle
förständigige Mans Erich Larss
sons Borgmestarens kåre
dotters Bröllop.

Aff

STLVESTRO IOH: PHRY-
GIO Calmar : Schole Lincopen-
sis Rectore.

Sub finem annexa sunt scripta gratulatoria
ijsdem tædis applaudentia.

The A'hrewårdighe/
Wördelighe / Höghlärde / wäl-
achtade / wälbetrodde och förs
sichtige Män /

M. PETRO IONÆ, Episcopo
Streguensi, Brudens
Morfadher.

M. ISAACO B. Rothovio, Pasto-
ri Nycopensi, Brudgumme.

Erich Larsson Borgmestare i Nykö-
ping / och hans kärkomne och dyg-
derijke hustru / H. Brita Päs-
dersdotter / Brudenes
föräldrar.

Nils Larsson / Vår N: Herres och vth-
lorade Konungz wälbetrodde Man
och Cammarswen:

Joachim Danckwart / } Borgare i Nykö-
Hans von Stein / } löping.
Päwel Jung / }

Önskar iagh i Christo Jesu Gudz
mildbräta nådh och ymniga wälsig-
nelse.

S Her ån iagh/
trogne befordrare
och gode wenner/
hølt thenne sleita
och eenfalliga Brudepredican/
hade iagh nästan hoos migh be-
slutat / at hon skulle bliffua stålt
på Latin / och icke förr af Trycket
vthgå / ån som min *Methodus Con-*
cionatoria medh sina widhängian-
de Exempel / eller Predicingar
ferdigh bliffue. Men effter iagh
wål kunde begrunda / at sådant
wille behöffua en synderlig tijdh
och betänckiande / och iagh elliest
någorledes förnam / sedhan för:^{te}
Predican hållen wardt / at thet
skulle icke wara hwarken edher
eller them andra / som tå tilstådes
woro / mishageligit / at hon bliff-
we tryckt : Haffuer iagh för then

skull för gott och nykligt anseedt/
henne allenast strax på Swensko
nästan ord ifrån ord snarliga i
pennan författa; och thet effter/
när mitt *Sohole* arbete gaff migh
något litet andarum och tilfälle/
på nytt hasteliga öffuersee; och
thet som iagh tå för tidszens lås
genheet lådt tillbaka ståå/ korteli
ga införa; och på thet sidsta idher
allom tilscriffna och til åhra tryc
kia låta. Begärandes på thet
fliteligaste/ at i trogne befordrare
och gode wenner/ för thet Chris
teliga hierta och wenliga benå
genheet/ som iagh altijdh haff
uer spordt/ at i haffue til Gudz
ord och thes tienare/ thema rin
ga tiensst tåckeliga vptaga/ och
thema lilla Nyåhrsgåffuo tack
nemliga annamma. Och är iagh
widh een godh förhopning / at
iagh

iagh skal så wäl medh thetta lilla
som annat (ändoch seenmoget)
arbete/ (om Gudh wil liffuet/hel-
san/nådhen och tilfället nådeli-
ga förlåna) Gudz guddomliga
åhra och priis förfordra / och
them eenfalliga / som sådant be-
synnerliga behöffua / effter min
affmätte deel til bättring vpbbyg-
gia. Ty för the eenfalligas skull
är thet skeedt / och icke för theas/
som vthi Scrifftenne diupsinte
och wäl belåfne / eller vthi Pre-
dicoembetet myket öffuade äre:
Såsom och icke heller för theas
skull som låtas wara wiise i alla
saker (höra gråset wäxa och sko-
gen tala) och så sigh nogh bestäl-
la medh andras wälmeente ar-
bete/ så at ingen kan bliffua för
them ohöflat / ingen kan antin-
gen tala eller scriffua them til

lagz / om han än hade Anglars
tungor / kunde prophetera / wiste
all hemlighheet och alt förstånd &c.
En allestädes (thet the sielffue göra / el-
ler giordt haffua / tager man vndan) fins
ne the feel och weeta lyte medh alle ; gö-
ra sigh myket bekymber / see itt grand vthi
sin nästas öga / men biellkan vthi sitt eget
warda the intet warse : bortglömmandes
huru wißliga Gudh haffuer sina gäffuor
ibland Försambligennes lemman vthdelat.
Och wil här medh haffua idher vnder
Guddomliga hegn / och beskyddning medh
alle Lärkomne wärdnader til all timeligh
och Andeligh wälferdh altiidh hierteligha
befalade. Scriffuit i Einköping Nyårs-
dagh / på hwilken man begynnar scriffua
år effter Christi nåderijka Gødhelle och
heliga Mandoms annammelse 1605.
Thetta förklane idhor och off allom fred-
samt / hellsosamt och Inckosamt / Gudh / aff
hwilkom all godh och fullkomligh gäffua
koffter / för sins namns ähra skull / Amen.

C. A. T. W.

Sylvester Phryglus, Scholæ Linco-
pensis Rector.

TEXTVS

GEN: 24.

Låås heela Capitelet: hwilket här at insättia/ wille bliffua förlängt.

Detta aflåсне Capitel (elstelige i Christo) beslutar i sigh fyra besynnerligha Sreycker: **1.** Först warder här föregissuie/ huruledes Abraham haffuer afferdigat sin tienare Elazarum / til at tagha sin son hustru. **2.** Medh hwadh bekymber och troosheet theenne Bönemannen sitt ombestrodde wårff vthráttat haffuer. **3.** Huru Rebecca brudhens föråldrar haffue stelt sigh vthi thetta höghwichtige ärendet. **4.** Huru Rebecca är fördh hem til boodz.

Til thet första / när Abraham war 140. åhra gammal / kalladhe han sin tienare för sigh / och befalte honom göra sigh ferdigh til at dragha in vthi sitt Sådhermesland / och til sins slechte/

A iij

och

Narr

I.
Oxon
E qu
cum
dato

170- och tagha sinom son Isaac hustru
171- Och effter han aff långligh förfa-
172- renheet / så wäl som aff Guddomligh
173- ingiffuelse wäl wiste / at the Cananeer
174- wore aff Gudhi för sitt affgudherij
175- ogudhachtigheet och oreenligheet för
176- bannadhe: therföre moste tienaren leg-
177- gia sina hand vnder hans ländh / och
178- swäria honom widh himmelens och
179- iordennes Gudh / at han icke skulle ta-
180- gha hans sone hustru i thet landet som
han bodde.

181- När nu tienaren hade tagit aff
182- stedh aff sin Herra / togh han tijo Cas-
183- meler / och lade på them allahanda sins
184- Herres häffuor til at föråhra brudhen/
185- och hennes föräldrar: och foor til Mes-
186-opotamien til Nachors stadh / thet
187- Abrahams brodher Nachor bodde.
188- Men förr än han drogh in i stadhen/
189- eller togh sigh något före/ gjorde han
190- först sin bön til Gudh / biddandes / at
191- effter han icke wiste / hwilken han vth-
192- leeta skulle / at Gudh wille honom igen-
193- nom thetta medhel låta bliffua vppen-
194- bart / Memliga: til hwilken Jungfru/
195- som kom vth til at taga watn / han så-
196- ledes sadhe/ giff migh dricka: och hon
197- sägher:

fågher: Drick / iagh wil och watna tis
na Cameler: hon är then som tu haff
uer **BESKÄRT** tinom tienare Jo
saac til hustru. För än han nu then
na bönen i sino hierta endade / vthkom
Rebecca Bethuels (Abrahams bro
ders sons) dotter (hvilken war een
oförkränckt / öffuermätton deyligh och
hwsachtigh Jungfrw) medh ene krus
ko på sin axel / then badh han / när hon
watn tagit hade / giffua sigh dricka.
När hon hade låtit honom dricka / och
obedin watnet hans Cameler / bleff han
håpin öffuer hennes deyeligheet och
wenligha åthåffuor / och föråhrade så
henne för sin wålwiliogheet itt gyl
lande Ennespan / och two armband / så
gode som 24. gyllen. Ther näst frå
gade han henne hwars dotter hon
war / och om han kunde bekomma her
berge hoos hennes föråldhrar / hon
swarade sigh wara Bethuels dotter
Nachors sons / och vthi sin faders hws
wara rum nogh til herberge / och fo
der til theras Cameler. När nu tienas
ren förnam sigh wara bönhördh / bög
de han sigh nidh / och tackade Gudh /
som hade giordt hans wågh lyckosam.

Tå nu pigan thes emellan i sine förs
åldrars huse hade fliteliga berättat/
hwardh widh brunnen skeedt war/ kom
strax hennes brodher Laban vth / och
sade til Abrahams tienare: Hwij ståar
tu så länge här vthe? Kom här in tu
HERRANS wålsignade: alt thet i vårt
hus finnes / och tu och ditt medhfolie
behöffua / skal vara idher ospardt.
Når the woro inkompne vthi herbers
get/ bårde the maat och dryck för ho
nom och hans folies lagat: Men han
wille smaka hwarken wått eller toref
förr ån han hade wårffuat thet årens
det/ för hwilket han vthaf sinom Herras
vthsender war / hwilket han och så
widhlyffiga och sanferdeliga vppen
barade: låat och så förståå hward widh
brunnen på then daghen skeedt war.
The effter begårade han häffteliga/
at the wille giffua honom itt fulkoms
ligt swar.

Tå swarade Laban och Bethuel/ och
sade: Effter wij förnimme at thet är
VTHSÄRIGT aff HERRANOM/ så
kunne wij intetstå tigh emoot/ så mycket
off tilkommer/ så giffue wij ja och sam
tycke thet til / at hon bliffuer tins HERS
RES

res sons Isaacs hustru. Tå thetta vth-
talat war / togh han fram allahanda
silffuer tygh / gyllende Clenodier och
kostelige klådher / och begåffuade så
Rebecca: Men föräldrarnar och slech-
ten gaff han örter. Sedhan äth han
och gjorde sigh gladh / samt medh
Männemar som medh honom woro.
Om morgonen ther effter begärade
han strax brudhen medh sigh: Men
hennes föräldrar wille at hon skulle
bliffna qwar i tjo daghar. Och effter
tienaren stodh flüteliga ther effter / at
brudhen strax skulle göra honom sel-
skap / frågade the henne om hon strax
wille fölia honom; Hon swarade ja/
iagh wil fölia honom. Tå hon nu ha-
de giordt sigh reedo medh sin Amma
och pigor / wålsignade the henne / och
önskade henne ait gott / och hon satte
sigh på Camelanar / och folgde Abrahams
hans tienare.

Men när the begynte nalkas til
Isaacs hws / och Rebecca bleff warse
en man komma af marckenne (ty Isaac
war tå vthgången til at bidia) rann
henne i sinnet / at thet war then sam-
me / som skulle bliffua hennes herre / och
steegh

nege
sefe
rint.
50.
ad s

IV
Dedu
ad do
Isaac
v. 50
ad fi

steegh för then skul strax aff Camelen/
til at göra honom åhra. Men sedhan
hon fick fulkomligare weeta / at thet
war then samme / betäckte hon sitt ans
sichte medh sin mantel / och när tienas
ren hade förtalt Isaac/huru saken vth
rättat war / ledhlagade Isaac henne in
i ena hyddo / som hans modher Sara
medan hon leffde / plågade wistas
vthi: och togh så henne til hustru / och
war så kår åt henne / at all then hier
tans sorgh han tilförenne hade aff sin
modhers dödheliga affgång bekomit /
bleff rå honom lindrat och förminskat.

Thetta är egentliga förståndet / och
eenfalliga grunden vthi Texten / hwil
ken begriper i sigh margahanda nyttis
ga och nödhörffliga lärdomar / som
är: **1.** At vthi sådana wichtige saker
som angåå Gudz åhra och ord / O^{ff}
uerhetennes wälferdh och vndergång /
wår nåstes och wårt eget lifff / åhra
och godz / är hwarken förbudit / at ta
ga eedh / eller och göra eedh / och swår
ia vthan skrymterij rätt och heligt &c.
2. At man skal skadeliga och fast hålla
sigh widz Gudz lyffte. **3.** At een huga
neligh tröst för alle Gudhfruchtighe
mennis

mienniskor: ty för theas skull vthsens
der Gudh sina Änglar som them tro-
liga tiena / fläteliga wachta / daghliga
fölia / &c. Och äre them meera benäga-
ne / än theas gode wänner någon tjd
wara kunne. **4.** Mätteligh brudhe
prydning är icke aff Gudhi förbudin.
Item / Gudh kan wäl lida at qwins
ners personer hwar i sitt stånd effter
mätteligheten pryda sigh / doch så at
ther icke fölier missbruk och förargelse
medh. **5.** Förre än the / som förvthan
twiflande och i tronne göra sina böner
til Gudh / ropa / så swarar han: och
medan the än tala bönhörer han them.
6. The som haffua omaak för våra
skull och bewijfa oss gott / them skole
wij rundeliga wedergella. **7.** Om för-
budna ledar och många andra lärdo-
mar. Men effter thet är icke mögelig
git / at man kan på een tima wäl öff-
uerfarat / wil man för then skull the lär-
domar som til vnderwifning och lär-
dom nödhtorffigast wara kunne /
thenne reeso förhandla. Och först be-
wijfa Gudh haffua **BESKÄRT**
hwarion och enom man sin hustru /
och hwaris qwinna sin man. **2.** Ach
tenstas

Ex
dem

Ex v

à v.
ad v.
Esa
Ex v

Prop
tio q
quep
tita.

teenskapet wara en ährligh / reenligh /
och Gudhi wäl behageligh stadga.
3. Swadh them besynnerliga tilkom-
mer / som wchi thetta ständet stadde
åro. **4.** At thet icke är nyttige en gudhs
fruchtigh meniskia inlåter sigh i Aⁿ ch
tenskap medh en annan / som hassuer
een ätskilieligh Religion. **5.** Wodhtors-
tige bröllops höghetöher och andre
loflige gestebodh icke wara Gudi misä-
hagelige. Thetta medh all flijt at lä-
ra / och medh alwarliga acht begripa /
förläne liusens Sadher sin helge Andes
nåd / och krafftiga vplysning på båda
sidhor.

Först / at Gudh hassuer **BR**
SARAT / och gifwit hwarion och
enom man sin hustru / och hwarion
qweimmo sin man / är nogh klart aff
thetta affläsna Capitel. Ty alla the
personer som här bliffua förmålte / be-
kenna thet yppenbarliga och troo thet
stadeliga. Thet bekende och trodde
Abraham / när han kallade för sigh sin
äldste och förnemste hwstienare / then
all ting i hwset / sedan Sara dödh bleff /
förestodh / och sade: Effer at mitte
häär begynna göras grås / ögonen
bliffua

bliffua mörk / hårdanar luta / händerna
skeliffua / benen krokna / och ther medh
förntimmer / at iagh icke haffuer måns
ge åhr oleffuat : Wil iagh för then skull
leggia migh winning om / at min son
Jaac kunne bliffua wäl försörgdh
medh een gudfruchtigh och dygderigt
maka / för än iagh bliffuer församlat
til mitt folk : Swarföre haffuer iagh
effter Guddomligh ingiffuelse i mitt
hierta beslutat / at senda tigh in vthi
mitt Sädernesland (Mesopotamiam)
til mina slecht / til at **TAGA** minom
sone Jaac hustru. Therföre gör tigh
ferdigh / **HERRE** himmelens
Gudh som migh togh vthur min fa
dhrs huse / och migh sworit haffuer /
at thetta landet skal migh och min
sådth tileen fruchtsam och lustigh bes
sitning giffuit bliffua / han skal senda
sin Angel medh tigh / som skal hielpa
tigh driffua thetta ärendet / och göra
tin reesa lyckosam / at tu skal **TAGA**
minom sone hustru. 2. Vthi samma
meening haffuer hans vthstickade ties
nare warit / hwilket noghsamliga vps
penbart är vthaff hans gudheliga bön /
som han widh brunnen / vthan för stas
dhen

Gen

Gen
E

v.

dhens således giordt: Jagh bedher tigh
o Gudh / at tu bewijar min Herre Ab
raham then barmhertigheet / at han
må see sin son Isaac wara bebunden
medh een from och gudhfruchtigh hus
stru / förr än han dödh bliffuer. Men
effter iagh icke kan förstå / hwiltē iagh
tiltala skal / therföre medhgiff / at iagh
genom effterföliande teken må förnim
ma / hwilken ibland många iagh ti
nom tienare Isaac til hustru vthwålia
skal. Jagh wil ståå här när thenna
watubrunnen / in til thes at någre
Jungfruer komma aff stadhen at tas
ga watn / til hwilken iagh säger:
Låat migh dricka aff tinne krukko / och
hon swarar migh: Driick / iagh wil och
ösa watn til tina Cameler: hon är then /
som tu haffuer tinom tienare Isaac
B E S K R I T. Sammaledes aff
ehenne hans inniga tackfayelse / som
han gjorde när han mercke sigh wara
bönhördh. Jagh tilbeder tigh also
måchtige Gudh och himmelske Sa
dher / och säger tigh tack aff min hiers
tans grund för alla tina wålgernin
gar / och besynnerliga at tu haffuer be
wisat tigh minom Herre Abraham sans
ferdigh

ferdigh och barmhertigh/ och ledsagat
migh rätta wägen til mins Herres bro-
ders hws/ til at **TAGU** hans sone hus-
stru. I lūka måtto är thet liust af hans
frimodige bekennele: **HERR**en haffuer
gjorde min wāgh lyckosam. 3. Widh
thet samma sinnet haffua och bruden-
nes förāldrar warit/ när the gāssuo
Abrahams tienare sådan swar: **Eft-**
ter wij förnumme skibarliga/ at thetta
ārendet är **VLGARTIGT** aff Her-
ranom/ och **HERR**en haffuer **BE-**
SART Rebecca at bliffua tins
Herres Abrahams sons hustru/ som
HERRen sagde haffuer / therföre kun-
ne wij intet säye tigh emoot/ **Sij** / thet
är Rebecca för tigh / tagh henne / faar
tin wāgh. 4. Thet samma haffuer och
icke Rebecca warit okunnogt: hwil-
ket thet aff kan wäl beslutas / at hon
strax haffuer giffuit til thetta Giffers
målet site frūwillega ja och samtyckie/
och haffuer sedhan på andre daghen
vthan någon grāat och bekymber glas-
deliga fölgde Isaacs bōneman. 5.
Thetta haffuer och brudenes brōdher
Laban förståde/när han således inbōdh
Abrahams tienare: Kom här in tu Her-

rans wälsinade. Thet samma haffuer
Isaac brudgummen sigh förlätit vp
på/ när han war vthgången i markens
ne til at bidia Gvdh om lycko och
framgång vthl thetta saliga wercket
som han sigh företagit hade / Ty han
haffuer fulkomliga kunnet begrunda/
at hws och ågodelar erffuas aff förs
åldrar / men een förnufftigh qwinna
kommer aff Herranom. Här om bliffa
ue wj och annorstädes i Scrifftenne
vnderwijste. Ty på thetta sättet haff
uer Gvdh i sömnen tilfogat och giff
uit wår förste fadher Adam Ewa til
hustru: såsom han och så effter thet
bedröffuade fallet bekende: Qwinnan
som tu migh giffuit haffuer / &c. När
Tobias begärade Sara til sin hustru/
och Raguel icke strax wille giffua sitt
samtycke ther til/ befruchtandes thet så
skulle gå Tobias/som the andre siro Sas
res män; sade Raphael: Fruchta tigh
intet at giffua honom pigona / förey
tin dotter är honom BERSKARD
til hustru. Widh samme mening pres
dicar och Christus hoos Mattheum
medh henne orden: Thet Gvdh haff
uer sammanfögt / Skal menniskan icke
åtskilia.

ästilia. Then grundten haffuer och
Konung Lamuels modher haffte / ther
hon hoos then wisse Mannen så sä-
ger: Swilkom een deyeligh qwinna
BESKÄRD är / hon är mykit äd-
lare än alrakosteligaste perlor. Thetta
haffuer och Malachias lärde / när han
således straffade thet genstortiga Ju-
da folcket: Jagh kan intet tacknemli-
git vndså aff idra händer. Swarföre:
Therföre at tu förachtar tin kära hu-
stru / then HERRER tigh TJL-
SKJERAT haffuer / och then tijn
maka är. Thet samma bekennen och
Syrach: Ken dygdesam qwinna är
een ädel GÄFVA / och warder honom
GJFVI som fruchtar GUDH.

Thenna lärdom skal icke så bliffua
annammat / at Gudh haffuer aff sitt
oryggeliga rådth så bestämde / och aff
hemligt wäldth så förordnat / tigh sko-
la wara omögeligit taga een annan hu-
stru än som tu nu haffuer; eller tin
hustru skulle icke bekomma någon an-
nan man än allena tigh: vthan mo-
ste widh thenna meningen förstånden
warda: thet Gudh vthi Gifftermål så
bewecket menniskiornes hierta / och re-

gerar theras anslag / at han tilfogar
hwilkom honom synes för itt Gudhs
fruchtigt och kyskt wäsende een önskes
ligh och vchörlich maka / som Enges
len yppenbarliga bekende för Raguel:
Tin dotter är Tobia **BESKA^oRDH**
til hustru / effter han fruchtar Gudh/
therföre hassuer ingen annan kunnat
fått henne. Twert emoot / them til een
synnerligh plåga / som itt otuchtigt / os
gudhachtigt hednist och fördömeligit
lessuerne fördt hassua / (och förachtat
ther medh Gudh och thenne salige
stadgan / hwilken Gudh til at vndwija
ka sådana last / giffuit hassuer) låter
han råka widh een ond och wanartigh
maka / eller och widh itt wansinnigt
toot / som til ingen ting i hwsset är skic
keligh. Thet skeer offta (kan en swas
ra migh) som dageligh förfarenheet
nogsamt tilkenna giffuer / at en gudhs
fruchtigh och from man får een wan
artigh och awigh hustru / och en hårdh
och arger man bekommer en förnass
tigh och sachemodigh qwinna / som
thet skedde medh then godhsinnade
och fromme Abigail / hwilken hade
bekommit en Belials man til maka.

Swat:

Swär: Jagh kan thet icke vndfalla/
at åndoch Gudh vthi sitt helga ord
vthloffuar them som fruchta honom/
itt lyckesamt A^echtenskap: Ljckwål
förwandlar han (suarliga och eenfals
liga tillsayandes) vndertijden thetta
sitt löffte för besynnerliga orsaker skull/
Nemliga / at han genom then gudhs
fruchtigas vngångelse / skal locka / be-
weckia och vinna then ogudhachtige
til bättring. Sedan wil han och så
medh sådant olyckosamt A^echtenskaps
fors och anfechtning bepröffua / öffua
och bereeda gudhfruchtige / både män
och qvinnor / at the i tronne / tolemos
digheet / böner och alla andra Christes
liga dygder / daghliga tilwäpa måtte.
Och ther hoos medh en sådan timeligh
mootgång tilfoga them orsaak / at the
på then ewiga hugswalelse och lösa
tänckia skole / som theras och alles
Christrognas brudgumme / them i thet
andra ljffuet tänckia skal. Ty them
som haffua Gudh kär tienat all ring til
thet besta / och warda effter frestelsen
tröstade och ifrån bedröffuelsen förs
lossade. Swär til tienar så thenne lär-
dom: Ther til: 1. At then menniska

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

som Gudh haffuer **BESKÄRDET**
een gudhfruchtigh och behageligh ma-
ka/ offre Gudhi therföre prÿis och loff/
och leggie sigh winning ther om / at
hon må lessna vthi sitt A^ochtenkap i
Gudz fruchtan/ i fredh och feyndskap/
i Christeligh tucht och åhrlicheet / &c.
2. At then som haffuer hugh at giffua
sigh vthi thenne Gudz ordning / bedie
flÿteliga Gudh/ at hennes tilstundans
de A^ochtenkap må bliffua honom
täckte//och skee them bådha/ som haffua
årnat at komma tilsamman til lycko
och saligheet : tagandes rättelse aff
then helge Isaac/hwilken medan hans
böneman war vthi Syria/badh Gudh
innerliga ; thet han wille hans A^ochrens-
kap så wålsigna/at han medh sin lÿffze
frucht kunde ökia sitt hws/ och förme-
ra Gudz församling : och måtte så
thet lyfftet som hans fadher giordt
war / bliffua på honom fullkomnat. 3.
At then som haffuer bekommit een o-
gudhachtigh / wrång / argh / illkafull/
sålsam och otäck maka/ vndrage medh
honom och dricke sin kall (som then-
ne stadge kråffuer och Gudz behagelis-
ge wilie tillsäger) toleliga/öanseede han
skulle

Skulle theruthöffuer watnas vthi ögon-
nen / ty ändoch han är bitter och ior
til smaks / så låter han luktväl dricka
sigh / Ja / Gudh skal thenna dryck så
temperera och beblanda / at han skal
väl kunna drickas / thet är : han wil
tilfoga then menniskione hielp och
eröst i sitt kors / och giffua sedan medh
frestelsen en godh vthgång / så at hon
kan dragat / såsom både exempel och
tilsägelse noggsamt vthvåsa. **U**w wilie
wij och besce then andra lärdomen.

Achtenskapet är een ährlich/reens-
ligh / och Gudhi tåck och wälbehagelis-
gite stadge. Satanas (Apollyon) alla
Gudz guddomliga ordningars fiende/
hassuer altidh thetta heliga ståndet/
(som Gudh sielfsuer aff begynnelsen
stichtat och wälsignat / och sedan i al-
la tidher vthi åtskiljeliga måtto ährat
och elskat hassuer) genom sina eedhs
sworna tienare medh åtskiljeliga stems-
plingar anfechtat / beswärat och för-
straffat. **T**y nu hassua the Kommit
många i then meningem / at Jungfrus
ståndet skulle wara myckit bättre än
Achtenskapet / för then margehanda
mödo och arbete / sorgh och bekymber /

B iij

beswärs

1. 6

See
pro
tic
gn
col
tic
A
Ge
2.

beswåringar och mootgång / här vthi
förekomma / hwilka omögeligit är at
vndwåta: Vro haffua the och lärde/
at thet wore bättre at lessua vthi bo-
lerij / än sigh medh så mykit ondt bes-
tunga. Ja / the haffua och så si. Iffue
A^echtenskapet medh boleterij och horerij
besmittat / och giordt thet mångom
mistrånce / at the som äre medh A^ech-
tenkaps band bebundne / skulle wans-
dra och lessua effter förtet / och thes
före icke wara Gudhi tåke / och bliffa
ua saliga. Swarföre war och är i På-
wedömet them / som Gudhi och För-
samblingene tiens wilia / pålagdt / at
the skulle hålla sigh thet ifrån / lika som
thet wederstyggheligaste förgiffit / och icke
sådant ting / som icke heligt lessuerne be-
smittat / och them vthi sin Gudz tienst
förhindrar. Och war så wjdt kom-
mit / at the helge Cardinaler / Biscopar /
Offerprester / Munkar och Nunnor /
icke dierffdes at tråda i thetta ståndet.
Vthi Augsburg tå någre Ewangeli-
ste Prester och Scholemestare bliffue
för Ewangelij skull föriagade / haffuer
en begärat at honö skulle wara medh
giffue at draga heem / til at besöka sin
tunga

zunglätne hustru: Strax haffuer en aff the Påweske Biscoper Atrebatensis wändt sigh til sina / och sagde: Coniugem vocat, quæ scortum est: Han kaller henne hustru / som är een hoora. Swar vthaff är vppenbart / vthi hwad wyrdning the Påweska hålla A^chtens Skapet. Men wij wele grundeliga och klarliga bewiisa thetta ståndet wara åhrligit / reenligit och Gudhi behageligit; och ther hoos medh tw eller try ord låta förnimma them wara Komne vthur dieffuullens Schola / som thet så befläckia och fördömma.

Helige och Gudhfruchtige menniskior the hedra icke thet ståndet som os åhrligit / som oreenligit / som Gudhi misshageligit är / mykit mindre giffua the sigh ther vthi. Tw hedras A^chtens Skapet aff the helige och gudhfruchtige / Ja / the haffua och så sielssue ther vthi leffuat. Therföre är A^chtaståndet icke oåhrligit / oreenligit och Gudhi misshageligit.

At the helige och Gudhfruchtige icke hedra thet som är oåhrligit / oreenligit och Gudhi misshageligit / är ther aff klart / at the effterfölia Gudz are

och natur / som bår styggelse widh
alla ogudhachtigheet och oreenligheet.
Therföre wele intet the Gudhfructi-
ge haffua skaffa medh them som fulle
äre medh orättferdigheet och ondsko/
affgudherij / girigheet och boherij / &c.
The wilia icke heller tråda på röffuas
res / tiuffuars / wåldwerckares / mörs
dares / troolöses / &c. wågar / wñkandes
the rum / ther the bespottare och Gudz
förachtare sitta. Therföre haffuer Ro-
nung Dawid här om så högeliga vthi
Psalmen klagat: Thet warder mine
siäl långt at bod när them som freden
hata. Och i en annan Psalm säger han:
Iagh haatar the ondas försambling/
och sitter icke när the ogudhachtiga.
För samma saak skull haffuer Abraham
tagit en starck eedh aff sin tienare / förr
än han vthsende honom til at frija / och
sagde: Iagh hade wål taget minom
son een hustru / som både rijk och deyes
ligh wore / här i landet som iagh en
fremling är / men iagh haffuer thet icke
welet. Ty iagh weet at the Cananeer
för sin affgudhadyrkan / ogudhachtig-
heet och oreenligheet / äre så aff Gudhi
förbannadhe / at the framdeles aff lant
det

Det skole vthspydde bliffua / och min
afföda skal thet effter them besittia.
Men förr än tu legger til wägs / skal
tu leggja tina hand vnder mina länd/
aff hwilken then wälsignade Christus
födas skal / och swäria migh widh Her
ren himmelens och iordennes Gudh/
at tu icke tager minom sone hustru aff
Canaans dötrrar. Ty iagh bäär fara
före / at min son skal genom sådant
Achtenkap bliffua deelachtigh i thes
ras onda gerningar / och sedhan för
fördh til mångahanda affgudherij / os
rättferdigheet och wantroo. Sammas
ledes haffuer Sara icke heller welet / at
then gudhfruchtige och eenfallige J
saac / som war född genom löfftet / skul
le draga i oock medh Gudz löfftes bes
spottare Ismael / vthan haffuer låtit
vthdriffua bådhe honom och hans
stoorfinte modher ifrån sikh effter
Gudz befallning. I lyta måtro haff
uer icke then fromme Jacob welet om
gåås medh sin ogudhachtige brodher
Esau: Ty ändoch Gudh hade hörde
Jacobs bön / thet år / omwendt Esaus
hemdagiruga hierta / och thet medh
skäncker och wenligheet blidkat: Lyt
wöl

Epist.
Iohan.

Gen. 2

Gal. 4

2. Cor

Gen. 3

wäl wille han icke bliffua hoos sinom
brodher / Ja / han haffuer icke heller
drifst sig annamma hans fölck i sitt
selskap medh sig : vthan orsakadhes
sig / och sade : Min Herre tu weest / at
iagh haffuer spädh barn medh mig /
ther til fåår och fåå / som ån nu är
vunge / när the en dagh förhastigt driff
uin worde / dödde mig heela hiorden
Min Herre / fare fram föreat för sin
tienare / iagh wil sacht fölia effter som
boskapen och barnen gå kunna / til the
iagh kommer til tigh min Herre i Seir
Men Jacob haffuer ther intet kom
Thet skeer offta / at the Gudhfruchtig
moste boo och wistas ibland affgura
dhadyrkare och ogudhachtiga / som
Loth ibland the skörachtige Sodom
ter / Abraham ibland the oreena Cana
neer / Joseph och Maria ibland the
grymma Agyptier / &c. Likt wäl giff
ua the icke sitt samtycke til the ras
gudhachtigheet / eller styrelia them
sinne ondsko. Och Ihus haffuer w
omgät medh Publicaner / hoorkarla
och andra syndare (ändoch the Ph
riseer och skrymtare kunde the icke
da medh honom / vthan räknade ho

1. 19.

et. 2.

23.

tth. 2.

non

inom thet ganska mykit til onde) och
ersåsom en lärtare / Nemliga / at han
thaffuer thetas steenfagra lessuene och
syndachtige hierta hästteliga straffat/
och affstyrckt them ifrån sin wilfarelse.
Men ingenstädes finner man / at han
thaffuer straffat Achtenskapet/eller nå
gon ther ifrån affrådt.

At Achtenskapet hålles i åhre hoos
the helige och Gudhfruchtige / och
thaffua ther vthi vthan synd lessuat/ är
en iust och vppenbart aff the gamla och
Nya Testamentzens böcker. Dawid then
Budz mannen / vthi then 127. och 128.
Psalmen thaffuer ganska herliga the
staåndet beprydd och berömt. Item
then 45. Psalmen medh Esaia och
Hosea lyktnar han Christi och förs
samlingennes heemligheet widh een
berömligh troloffning och kosteligit
bröllop. Vthi Ordspåksens 31. häff
er Konung Lamuels modher ganska
merckeliga een rätt bröllops heder och
ett lyckosamt Achtenskaps prüs förs
kattat. Sammaledes bliffuer och så
hetta ståndsens heligheet aff Nya
Testamentzens böcker stadfast: och aff
Hosias sielff / besynnerliga när han
ther

Probatio
assumptio
nis.

Psal. 127
et 128.

Psal. 45.

Esa. 61.

Hose. 2.

Proverb.

31. a v. 10

usq; ad f
nem.

atth. 19.

ther han then första insättielsen / Matt
19. förnyade: När han A^ochtenskape
icke allenast medh sin närwarelse be
pydde / vthan thet och så medh sin
första vnderwerck och een herlig skänd
berömligie gjorde: När han sielff ge
nom A^ochtenskapet affmålade then
mätteliga kärleek / som han haffuer
Kyrkiona sin kære brudh. Sedan
Paulo; när han och lyknade then A^o
deliga kärlighheet och heliga förbinde
se / som är emellan Christum och han
Kyrkia / widh ett åhrligie A^ochtenska
Annor witnessbörder låter man nu
Korthetennes skull / bestå. Man finn
och wäl här på helige Måns exemp
hwilke (ändoch the haffua lessua
thetta ståndet) lykwäl haffue beh
let ett heligt namn / och tient G
dhi och församblingenne vthi Kyrk
nes embete / såsom Historierne no
samt betyga. Zenoch effter Matu
lahs födelse förde ett gudheligit le
uerne i 300. åhr / och födde än tå
sønner och döttrar. Noah war en fr
man och fullkomligen / och förde
gudheligit lessuerne / han födde tre sö
ner. Abraham alle Christrognas

han. 2.

atth. 9.

han. 3.

at. 21.

ohes. 5.

ten. 5.

ten. 6.

ohes.

der / samt alla andra helige Patriar
 cher / haffua haffe thetta ståndet i
 wyrdning / ther vchi lessuat gudhfruch
 teliga / och warit Gudhi kärkomne
 och behagelige / som thetta aflåsne Cas
 pitel / vchi hwilket then helige Ande
 genom Mojen ganska widhlystiga
 och merckeliga beschriffuar Isaacs och
 Rebecca bröllop / Klarliga vthwjsar.
 Then öffuerste Presten som daghliga
 offerade Gudhi heligh rödtwerck / mats
 te effter Gudz lagh giffua sigh i A^chtens
 kap ; hwilket hans embete hwar
 Een förhindrat eller besmittat haffuer.
 Sammalunda haffua alla gamble Tes
 stamentzens Prester / sedan Gudz lagh
 Mosi giffuin woro / lessuat i A^chtens
 Kap. Dawid / som war en man effter
 Gudz hierta / haffuer (aff then helga
 Ande vptend) medan han vchi thetta
 ståndet war / många gudheliga Psal
 mer sammansatt. Propheten Ezechiel
 haffuer och warit i thetta ståndet : och
 aff Gudz anda rördh / förbudit / at Pres
 sterna icke skulle taga någon A^cntio els
 ler boredressna til A^chtenskap / vthan
 een Jungfrew vthaff Israels sådh / els
 ler eens Prestes effterlessde A^cntio.
 Zachas

Gen.

Exodi

Ezec

24.

Ezec

44.

Zacharias och Elizabeth wore båden
rättferdigh för Gudh / wandrandes i
all hans bodh och stadgar ostraffelis
ga; och leffde iqt wäl i A'chtenskapet/
och födde ther vthi Johannem Baptis
stam. S. Petrus haffuer hafft een swå
ra / therföre haffuer han hafft hustru.
S. Philippus haffuer och warit vthi
A'chtenskapet stadd / som Eusebius och
Drotheus ther om witna. Sammales
des Philippus Ewangelista / hwilken
war och en aff the siwo (Skaffare och
Syglomån för the fattiga Christne)
hadde fyra döttrar / Jungfruer som
propheterade. Paulus haffuer och
widh effterföljande satt / sagdt om sigh
och Barnaba: Haffue wij icke made
at omföra medh oss een (Christen)
hustru som är een syster / såsom the an
dre Apostlar och H'Errans brödher och
Cephas: Han lærer och Timotheum /
at en Biscop (en Prest) skal wara eens
ne hustrus man / &c. then siet hws wäl
föreståår: then ther lydigh barn haff
uer / medh alla åhrlicheet. Tienarnar
(Diaconi) skulle wara eenne hustrus
mån / the sin barn wäl föreståå och sin
hws. Item i nästföljande Capitel: J
yteret

yttersta tidsberna skola somliga falla
ifrån troona / hållandes sigh in til bes
drägeliga Andar och diefla lärdom &c.
och förbinda A^chtenskapet. Hjt kan
och thet som Daniel om Påwan (vns
Der then Tyrannens Antiochi per/on)
propheterar / fogliga införde warda :
Ty ibland alt annat / aff hwilket han
skal känder warda / säger han : at Ans
tichristus icke. Skal achta uppå qwinno
kärleek : Thet är : förachta och förbiu
da een ährl gh och tuchtrigh A^chtens
skap kärlighheet / och giffua sedan or
saa til allahanda gruffueliga och otas
liga okyskheetz synder. The helge gam
le Biscopar / Apostlarnas esseterkom
mande haßua och lessuat vthi A^cht
enskap / vpfostat barn / och giorde
annat hroadh A^chtenskapet tilhörer.
Sammalunda haßua och förberörda
Biscopars ächta söner / när the woro
tienlige / offra bekläde sine föräldrars
rum och säte. A^c nro A^chtenskapet
oreenligt (effter the Påweskes woräns
ga mening) hwi föra the thet ibland
sin siro Sacramente : A^c thet nro itt
Sacrament / huru kommer thet tå til
Byrkiones personer bliffua thet ige

Dan.

C

nom

nom besmickade: Thetta och alt and
nat/ kunne wij medh godh skåål hålla
then Romerska Beliam och hans and
hang för nåsonar/ och säya: Hade j til
förenne satt glaasögonen vppå/ och bes
skodat gräneliga/ hwilken som är stich
taren til thetta ståndet / när och hwat
thet insatt bleff / huru många otaliga
helga menniskior här vthi rätt och gudhs
eliga lessuat haffua; Hade j och öffuer
seedt hwadh privilegier och wålsignels
ser Gudh haffuer giffuit A^o chesfolk/ Ja
kunde j öffuer alt thetta grundeliga
öffuerwåga then hårda dom som Pau
lus haffuer fålt öffuer A^o chtestapsens
förachtare / aldrig hade j thenna heli
ga och menniskio slechtet så nödhörff
tiga stadga / vthi hwilket j sielssue aff
lade och födde åre / så otillbörliga
försmådat och skändeliga bespottat.
Therfore må wij früt medh Apostelen
til the Hebreer besluta / och säya; at
A^o chtestskapet skal hållas åhrligt is
bland alla (så wål Prester / som leet
män) och A^o chtestaps sång obesmit
tat: Men bolare och hoortarlar skal
Gudh döma.

Och

Och här ware så sagdt om then andra
lårdomen: Solier then tridie.

Hwadh them som stadda äre vthi
hwsståndet samfelt och besynnerligha
tilkommer: 1. A^chtefolck läggie sigh
winning om som Isaac och Rebecea/
och andre Gudhfruchtighe makar för
them giordt hassua/at the/effter Gudh
hassuer them sammanfögt/lessua gudes
liga i sitt A^chtenskap / hälle thet reent
och obesmittat/ hassua inbördes samio
och kärleek / ware hwar annan til lust
och lissa: Ljda medh hwar annan
(som A^chtenskaps förplichtelse kräs
ssuer) hwadh Gudh täckes påläggia/
wachta sigh/ at the icke äro hwar ans
nan til bekymber och olust. Männerna
ware icke härgste/ grymme/ och tyranis
ste / vthan effter Isaacs exempel käre
ät sine hustror ljka som sitt egit kött
effter Pauli lära: I män elsker idra
hustror såsom och Kristus etc. Ingen
finnes såsom iwo elskar sitt egit kött:
Men nu är hustron itt kött medh
mannenom: Hwå skulle icke då man
nen elka sin hustru som sitt egit kött:
Widh samma grunden talar och Petrus:
I män boor när idhra hustror medh

förnuffe / och giffuer thet **Q**winliga
Kärillet (såsom thet thet swagast är)
sina åhro / såsom och medharsångom
til luffzens nådh / på thet idhra böner
icke bliffua förhindrade. Hår emoot
hustrunar ödmuika sigh för sina män /
och ware them vnderdånige / såsom tils
börlogit är / medh sachtmodigom och
stulom anda : biudhe icke til at regera
öffuer them : Kommandes i hugh / at
Ewa är icke skapat aff Adams huff
nubh / som the hedniske Poeter säya om
Pallade, aff vthan itt sidhoreess (non
placet mihi domus, in qua gallina
cantat, gallus tacet, inquit non nemo
allegoricé) vthan stelle sigh altydh
wenliga / blideliga och ödmuikeliga /
som Rebecca när hon steegh nedh aff
Camelen / til at göra sin Herra åhra /
och när hon betäckte sitt ansichte med
mantelen.

Doch skal ingen vthi sakene sigh
förbistra och tånckia : at hår bliffuer
så strånge förbudit / at wisse och gudhs
fruchtige quinnors personer må icke
runde vthsäya / både sina män och ans
drom / när thet går illa til / antingen
i Regementet eller hushåldet / sitt be
tån

eäncklande rådth och mening/ som then
högtbegåffuade domarinnan och Pro-
phetinnan Debora / som then heliga
Judith/ som andre gudfruchtige Mas-
troner gjorde. Ja/ Gudh haffuer sielfff
tillsagt Abrahæ / at han skulle lydha
Saras sin hustrus rådth/ och vthdriffs-
ua tienestogwinnone Agar medh hens
nes son. Ther brede widh skal man och
wetts / at vthi A^chteståndet icke als
tjdh går så trådrätt til som thet
sigh borde. Ty Gudhfruchtige makar
kunna och vndertjdhnen bliffua osäte.
Aldrigh fins något tråå så tort / thet
icke giffuer rødt ifrån sigh när eelden
kommer ther vthi / skulle nu man ther
före ljdha ingen eeldh : Allså är ingen
man så from och mild / then icke en
gång bliffuer förbittrat : Wille tå hus-
strun strax sättia sigh vp emoot man-
nen/ och giffua honom sin ord för tro/
hwadh bliffue tå på ändelychtene för
enigheet i A^chtenskapet : Troert es
moot/ så är och ingen qwinna så sacht/
modigh och sedigh / then och icke een
reeso låter see sigh wredh / skulle tå
mannen bliffua strax så bitter och
hwas / så grym och harts / at han så

Judic

Judit

Gen.

4. **D**ant icke medh henne vndraga kunne/
vthan wille strax bruka sin stora macht/
bewissa sin mandom/fatta henne i hals
och i håår / bulra och swåria / och ses
dan sönder slå alt thet thet finnes i hus
set: Bort thet. Ty Skrifften förbuds
der sådant rasertj vthtryckeliga: War
icke itt Leyon i tithus / &c. När så
dant påkommer / skola A^ochten folk foga
hwar annan / och taga effter dömmelse
aff Isaacs förältrar Sara och Abra
ham / som vchi sitt A^ochtenkap sigh
haffua så wål medh hwar andra för
lått / at then helige Ande haffuer i thet
Nyia Testamnetet satt Sara exempel
allom Christeliga och fromme hustrur
för ögonen / förmanandes them / at the
äre sine män vnderdånige och hör same
me som Sara / &c. Och ändoch hon
bliffuer så högt aff sin sachtmodigheet
och andre dygder bepröfsat : är thet lät
wål kommet thet til / at hon för tienstes
qwinnes skull är bliffuen på sin Her
re förbittrat / säyandes medh wredhe :
Tu gör orätt emoot migh / at tu vpäg
giar tiensteqwinna emoot migh / Ja
iagh moste ringa achtat wara emoot
hene / effter hon är haffuandes worden:
H. Erren

HErren döme emellan tigh och migh.
Aff sådant hårdt tiltal hade Abraham
hafft fulkomligh orsaak at bliffua mis-
lynt / och således poekat medh henne:
Hwü öffuerfaller tu migh medh sådan
obeskedeligh/ohöffueligh och onyttigh
ord: Tu weest wäl at iagh icke vthaff
förwetenheet hassuer thetta giordt.
Hassuer tu icke sielff (effter **H**Erren
hassuer igenlycht titt löff / at tu icke
kan få barn) befalt migh/at liggia när
tiensteqwinnona / at tu måtte vpbyggd
warda aff henne / och igenom itt så-
dant medel kunde aff mitt löff bliffua
föde itt foster / vthaff hwilket then
wälsignade Säden komma kunde:
Men then wüße Patriarchen hassuer
här / när han förnam at Sara således
woredh och mislynt war / intet warit
otoligh / vthan håldet henne til gode/
faret sacht aät henne / som man faar
medh itt råadt ägg / effter som man
säya plägar / och vthsleckt woredens
nes eeld medh sådane förnufftige ord.
Thetta hassuer aldrig warit min wil-
ia/at tienestoquinnan skulle tigh regera/
eller wara tigh trozig: Sij / hon ware
här effter vnder titt wäld/spåak henne/

och gör medh henne hwadh som tigh
täckes. Thetta wåre för aldrens ex
empel skola alla som åre stadde i thetta
ståndet/ efftersolia; öpnå icke *Almos*
*deo A*chtenstaps dieffuulen (som thet
om wakar natt och dagh / at han kan
komma åstadh emellan hustru och
bonde misstycke och owilia / tråcto och
klyff) någon dörr / eller port / hwarcken
trångt eller gaffuelröjdt / hwar igen
nom han kan inslyka / och off någon
olycka tilfoga.

17.
II. Sedan når Gudh haffuer sökt
Achtasolk i thetas Achtenstap / thet
år / begåffuat them medh lijffzfrucht
barn och blomma / skola the haffua
them i noga upseende aff ungdomen /
at the bliffua håldne til Gudz willes
helsosamma låra och fruchtan / öffua
them i alla Christeliga dygder och åhr
ligheet / höffliga tucht och wenligheet /
etc. Hærdhinnan haffuer Abraham
förewendt all mögeligh flit / som Gud
sielff om honom wittnar: Jagh weet
at han befaler sinom barnom / och sino
huse effter sigh / at the skola hålla Hærs
rans wågar / och göra hwadh rätt och
gott år. Så lærde Dawid sin son Sas
lomon /

1. R
Solomon / at han skulle i alla sina löffsdag
gar wandra i Herrens wägar / och
hålla hans seder / budh / rätter / witness
börd / &c. Och sade ytterligare: Om
tin barn bewara / &c. Sammalunda
hassuer och Tobias trädte vthi theras
foot / por / Ty han hassuer strax aff yngs
domen lärde then unga Tobiam Gudz
ord / at han skulle fruchta Gudh / och
fly syndena. Thernäst skole icke heller
föräldranar wara förmykt blödige
och flate för sine barn / låta them rens
na omkring i sielffswäldet: icke wänia
them til högferdige präal / Eräseligheet /
lätia / som äre dieffuulsens nådt och
snaror: vthan hålla them vnder aga
och arbete / som Bethuel gjorde sin
dotter Rebecca / hwilken icke låt sitt
brödh i låtia / Thet år / hon gic icke
hoos något lättferdige partij i dantz /
eller fans sittia och qwäda bolare wj
for / och scriffua elstogs breff: vthan
när Abrahams Commissarius kom til
bönemåal / hade hon sin tildelta hws
fyslor förhänder / gåandes vnder een
watukruko. Föräldrarna wänie sine
barn til at swara folck wäl / och wara
icke allenast emoor wanner och kenda;

Tob.

Prove

31

v. 15

C v

vthan

vthan och emoot fremmande och os
 kända / wenlige och benägne / såsom
 Rebecca emoot Abrahams tienare.
 Ty ändoch hon hade förmögna och
 wälachtade föräldrar / och war een
 ganska fager och stickeligh Jungfrw/
 lukt wäl haffuer hon sådane Gudz gåff
 uor icke til högmodh / stältheet eller
 androm til spott misbrukat : vthan
 haffuer icke låtit sigh wara för godh
 vprinda så mykit watn / som både ties
 naren och hans fölies lagar / samt tjo
 Camelar kunde sleckia sin törst medh :
 Ja / thet öffuer kallat honom sin Zerra.
 III. Wårdare böör föräldrarnar och
 förmyndare / thet är / them som ståå i
 föräldrars stadh / och så wårda sigh
 om barnen / som Isaacs och Rebecca
 föräldrar gjorde / när the äre komne til
 laga åhr / och äre vthi Gudz fruchtan
 vpfödde / och så vptuchtade / at the
 kunna ståå itt bohagh wäl före / at the
 kunne komma i itt åheligit Achten
 skap : och wachta sigh / at the icke see
 alt för mykit effter rijkedomar / prål
 omgånge / &c. vthan til dygd / Gudh
 fruchtigheet / sedigheet / åhrligheet / &c.
 Thet är bättre / tryggare / och Gudh
 mera

mera behageligare / at tagha sigh een
gudhfruchtigh och sachtmodigh hu
stru vthi een fattigh slechte / än een
ogudhachtigh och högferdigh vthi itt
rikt slechte. Therföre hassuer icke A
braham welet at Isaac / Isaac och Re
becca hassua icke welet at Jacob / Ma
nue hassuer icke welet at hans son
Simson skulle taga sigh hustru aff een
oomskoren och ogudhatigh kåt. Sam
malunda Caleb når han sade: Then
Cariath Sepher slår och winner / ho
nom wil iagh giffua mina dotter Ara
til hustru / &c. Men thet obestånd och
farligheet som ther aff kommer / at
Gifftermål warda förhalat / vppenbar
rar (the galnas Hoffmestrinna) förfa
renheten daghliga: Ty når then ena
råknes enom för fattigh / then andra
alt förringa aff börd och stemma / then
teridie giffues annor förachteligh lyte /
komma många icke allenast i wålför
rent skamfall / neso och förtall / vthan
och i æstkieligh jämmer och samwert
wal / thet the elliest wål hade bleffuit
rū före / och icke så mykit lydt sitt skarps
blimigheet och höga förstånd. Förål
ranar wachte sigh och / at the icke
cruga

Gen:

28

Judic.

Iosu: 7

Judic.

truga och tvinga sina barn til at byggja
Achtenskap medh the personer / som
the icke haffua lust och kärleek til: V
than låte thet skee medh itt frivilligt
samtycke på alla sidhor förvthan tvång
och trång / som thet skedde vthi Isaacs
och Rebecca gifftermål. Ty när Abrahams
tienare hadhe fått behagligh
swar och wille andra daghen vthan
något drögsmål begiffua sigh på hems
vägen / haffua Föräldranar och slecht
ten fram kallat pigona och frågat
henne: Tu weet kårs dotter / hwadh i
gåår biess aff oss allom samtycke och
öffuertalat / Namliga / at tu skulle bliff
ua Isaacs wår frendes och gode wens
hustru / och all then stund hans vth
sticfade budh ståår ganska håfffeliga
effter / at tu skal göra honom selskap
så må tu än nu giffua oss fullkomligh
swar ther på ; wij wele intet tvinga
tigh ther til. Hon swarade: Ja / Jagh
wil följa honom. Här giffs och til
fålle / at korteliga wara föräldranar
at the icke oberäncfte vthgiffue sin
barn i hastigheet eller dryckenskap nå
grom okändh / och tubba så sedan barn
nen at giffua ther til sitt Ja: Ty the
effte

effter följer mykit orede. Ty somblige
aff the fremmande föregiffua sigh was
ra Komne aff een högh slecht / och bes
römligh stema; haffua godz och gäro
dar / gull och gröna skogar: Somlige
skämnes icke widh at säya sigh haffua
så många 1000. daler / och så många i
handel / Item: så många gängande
skep / så många hws: Somlige beröms
ma sigh kunna then / eller then konsten /
hwilken them wäl födha skal / om alt
annat sloge feelt. När förältranar äre
så öffuertalade / och bröllopet hållet /
så finnes tå i sanning / at thet the
medhforo / war tidel lögn och bedrä
gerij. Sådant Aⁿchtenskap är een root
och begynnelse til mykit olycka och syns
der. Ty ther effter begynnas tå emels
lan them som samman Komne äre / als
lahanda splijt och oeenigheet: warde
och så igenom sådan bitterheet reette
aff Satans ingiffuelse til horetij och
otuchte emoot Gudz budh / och fåå så
sedan orsaak til at rymma ifrå hwar
annan / och sedan förfordre vthi groff
uare laster / samwetj förkränckelse / siäs
lawåda / förargelse och Gudz förbans
nelse. Allså plågar och them gå i hån
der /

ber/ som icke effterfölja / Isaacs / Be-
 beccæ / Jacobs och andre Gudhfrucht-
 tigas exempel / vthan draga sigh vna-
 dan föräldrars och rätte måålsmåns
 lydno/ och vthan theras wilia eller witz-
 skap/ binda sigh widh okände och förs-
 lupne landzstryckare / säyandes: Jagh
 skal hassua honom / om heela werlden
 stode ther emoot: Thet är iagh som
 längst skal bliffua hoos honom / &c.
 Men hwadh hender: Til sådant A^o ch^o
 tenskap giffuer Gudh siellan sin wåls-
 signelse / lycko och saligheet. Ty när
 thesse som föräldranar så hassua förs-
 smådt och Gudz budh förachtat (Tu
 skal hedra / &c. Item Herren wil at
 fadhren skal aff barnomen åhrat war-
 da / &c. Åhra fadher och moder medh
 gerningom / medh ordom och medh
 tolemogh / på thet theras wålsignelse
 må komma öffuer tigh) hassua war-
 samman någon liten tindh / begynna
 the tappa then hastiga lust och otid-
 ga bråna the tilsamman hade: och be-
 gynnur tå haatet wera så stoort som
 kärleken tilförrenne war / och säge tå
 gernat at alt wore ogjordt / och hadt
 lydt föräldrar/ wanner och slecht / som
 bättre

bättre förstode sigh på sakenne. Sam-
maledes och the / som hemliga vthan
föräldrars och wengers råd h förloff-
na sigh medh ogudhatige och berych-
tade personer / plåga och så haffua
nogh heela sin ålder igenom / at bes-
tala then skulden medh fattigdom /
osämio och andre Gudz förbannelser.
Så haffuer och then ogudhachtige **L**
sau / effcer han emoot sin föräldrars
wilia togh sigh två bittra och ogudh-
achtiga hustrur aff the Hetheer / som
wore aff Gudhi förbannade / bliffuit så
straffat / at han moste gå qwitt widh
sin förstfödlo rätt / och förwercka all
then wålsignelse / som honom tilföll.

IIII. När nu föräldrarnar haffua
beslutit medh sigh / hwar the sinom
barnom tienliga makar sinna kunna/
kråffuer och the ras embete / at the icke
gripa til olagligh medel / Trolkarlar/
Spåqwinor / Lössfiöstor / gamla Kof-
ferstor / Drinckare / &c. vthan bruke
ther til försichtige / gudhfruchtige / wåls-
betrodde / sanferdige / trogne och nyck-
tere årendes personer ; som vthi Abrah-
hams vthspickade tienare Chwillen är
allom gudhfruchtigom bönemån til
ens

Gen 4

ena gudhfruchtigh affmålning / samt
allom trognom tienarom / til een fuld
komligh effterlyyn / ganska merckeliga
affmålat bliffuer. Denne Bønemans
nen haffuer waris **Försichtigh**. Ty
när han hade bekomit sin Instruction,
såde han: Min Herre / om så hender/
at någon from Jungfrow funnes som
wål wille haffua tin son Isaac / och
haffuer doch icke lust at komma i chers
ta landet / som **Herren** tigh och tine
effterkommande loffuat haffuer / skal
tagh rå föra tin son i titt födzoland
Chaldæen / aff hwilket Gudh tigh vrb
förde haffuer? Sår på gaff Abraham
sådan swar: Ingalunda skal tu föra
min son tije igen. Ty igenom itt så
dant sätt kan han mista alt thet Gudh
migh och minne sådh tillsagde haffuer.
Men wil icke qwinnan komma medh
tigh / så åst tu qwiet tin eedh / ty tu
haffuer gjorde thet tigh war befalat.
Och ändoch han skadeliga höle sigh
widh Gudz försyyn / hwilken bleff ho
nom oppenbar widh brunnen / oc
ljt wål wille han icke vrbhan föräldrars
nas minne och samtycke bortföra **Re
beccam** /

beccam/vthan haffuer haſt them förſt
ſäl. des tilfrågat : Åre i the ſom åre
öffuerbödighe at bewiſſa minom herra
barmhertigheet/och eſſterkomma hans
begär / ſå ſäger migh idher wille och
fulla meening / hwar och icke / ſå ſäger
migh och thet/ at iagh ſkal icke fåſenge
dweltias här hoos idher : vthan beder
Gudh giſſua migh ite tjdigt och gag-
neligit råd/ til at förſökia migh på een
annor ſtadh. Han haffuer och warit
Gudhfruchtigh/ ſom man kan för-
nimma aff hans många Gudheliga
böner och hiertgrundiga tack/äyeller.
Han haffuer warit Wälbetrodh : ty
han haffuer all tingest vthi Abrahams
hws föreſtådt. Han haffuer (icke far-
rit medh lögn och flerdh) vthan warit
Sanferdigh : Ty när Rebecca för-
åldrar både honom vppenbara ſitt
wårſſ/ haffuer han ſå ſagde : Jagh är
Abrahams tienare/ hwilken Gudh vthi
all ſtycke ſå rjkeliga wälſignat haffuer/
at han är i ſtoor åbra hoos the Konun-
gar och Regenter ſom omkring honom
boo : och ther öffuer haffuer Gudh
giſſuit honom fåår och fåån/ſilffuer och
D gull/

å v.
ad v.

gull/ tienare och tienarinnor / Camelar
och Aⁿbinar: Ther til haffuer H^{er}rans
Engel honom i hans ålderdom til-
sagdt / at hans hustru Sara skulle fö-
da honom en son i hans ålderdom/
hvilket och så skedde. Thenne sin son
Isaac haffuer han giffuit alt sitt gods.
Men effter han nu är wäl til ålders
kommen / såge han gerna at hans son
komme i ett åhrligt A^lchtenkap / för-
än han dödr. Han kunne wäl bekom-
ma een brudh til sin son som wore i ala-
lan stadh / bådhe så dejeligh och rijk
som han begära kunne i landet ther
han boor / men han haffuer een stygs-
gelse til sådant A^lchtenkap / som skeer
medh sådana oreena och ogudhachtis-
ga menniskior: Jagh haffuer och loff-
uat och tillsagdt minom herra medh
eedz förplichtelse / at iagh icke skal ta-
ga hans sone hustru aff Canaans dö-
trar. Sedan haffuer han alt hwadh
widh brunnen på then dagen skeede
war / thet år / huru han begärade tekn
aff Gudhi / huru weniiga Rebecca ho-
nom vndfick / &c. vppenbarat: Han
haffuer icke förfarit eller förderffuat
thet honom war ombetrodt och vnder
hans

Händerna giffuit / mykit mindre ther
medh otroliga handlat: vthan varit
Trogen / wål framfört hwadh brus
dhenne och hennes föråldrar skulle för
åhras: Han haffuer icke låtit sigh för
dröya medh gestebudh och drycken
skap / ändoch ther på war godh tilfäll
le: Ty han hade reest widh pass 116.
mål / och hade wål hafft orsaak til
at hwila sigh på the 10. daghar / som
brudhennes föråldrar tilbude: Men
han haffuer ingen ting låtit dwålia el
ler förhindra sigh / vthan så snart han
sick fullkomligh och behageligh swar /
haffuer han achtat lägenheten / hastat
medh bröllopet / wål wettandes at
långsamme troloffningar äro siellan
lyckosamme.

v. 21
v. 53

v. Ytterligare kräffies och aff föråld
drarna / när theras barn tråda in vthi
itt Christeligt Aⁿchtenskap / at the äre
icke förmykit nappe och karge emoot
them: vthan giffua them een nödh
torffteigh heemfölgd / effter Abrahams /
Bethuels / Tobias och andres exempel.

v. 36
Tob.

Och effter föråldrarnars önsknin
gar och wålsignelse äro kräffteige hoos
Gudh / och byggia barnomen hros /
D. 4 stola

Skola the för then skull altidh bidia wäl
för them / wälsigna och önska them
godt / som Laban här vthi föräldrars
nars och heela slechzens namn giordt
hassuer : Käre syster / wij önske tigh alt
gott : Gudh wälsigne tigh / och gör
tigh fruchtsam / at tu må upfylla ior
dena / och förmera Gudz förjämbling :
tin lifszfrucht gøre sina fiender segers
löse / &c. När Jacob effter Gudz bes
falning flydde ifrån Mesopamien in i
sitt Södyloland / och Laban hade sin
dagsleder iagadh effter Jacob / och
omfider förbund medh honom giordt /
hassuer och förbemålte Laban på
sidstonne sin barn och döttrar / effter
landzens sätt wälsignat. Så hassuer
David bedit för Salomon / och Job
för sine barn.

Swadh nro meer är thet föräldras
na göra böör / låter man nro här widh
bliffuat : Och ware här medh nogh
sagde aff then tridie lärdomen : Nro
fölier then fierde / och är så lydendes :

ro. Om thet är nyttigt / at en rättfün
nis nigh Christen inlåter sikh i Achtenkap
ti. medh then person som är skilachtigh
fir. medh henne vthi Religionen : Swar :

Thet

Thet Gudhi är misshageligit / och eens
ne Christne menniskio skadeligit / thet
skal man vndfly.

Sådant A^chtenskap som skeer
medh them som äre misförächtighe
medh hwar annan i Religionen / är
Gudhi intet behageligit / och en Christo
ne menniskio skadeligit. Therföre skal
man sådant vndsky.

Wore icke sådant A^chtenskap Gu
dhi misshagelige / så hade han thet
icke så strengeliga sino folke förbudit /
Såyandes: Tu skalt icke taga theras
döttrar til hustrur. Item / Tu skalt in
tet förbund medh them göra / eller nås
gon gunst bewiisa them / och skalt in
tet befrynda tigh medh them / idhra
döttrar skalt tu intet giffua theras söns
ner / och theras döttrar skole icke ta
ga idhrom sönom. Förty the warda
dragandes idhra sömner ifrån migh /
så at the tiena andra Gudhar. Så
warder då Herrans wrede förgrymans
de sigh öffuer idher / och snarligen förs
gör idher. Thetta bliffuer och Israels
folck genom Josuam Herrans tienas
re medh thenne orden förbuder: Om
i hållen idher in til thessa återleffde

D iij folcken /

Affu
tioni
firm
Exoc

Deu

Ios.

folckent / och befrynden idher medh
them i gifftermåål / så at i Kommen is
bland them och the ibland idher / så
weter at HERRen idhar Gudh skal
icke meer fördriffua alle thesse folckent
för idher / vthan the skola warda idher
til snaro och nååt / och til en skaka i id
dra sido / och til en törnegaddh i idher
ögon / til thes han förgör idher vthur
thet goda landet som HERRen idhar
Gudh idher giffuit haffuer. Thetta
straffet hade Gudh låtit komma öffuer
the Judar / som återkomme vthur såns
gellset / och sigh medh styggelsens folcke
befryndat / hwar Presten Esora icke
hade effter HERRans råd och thesas
som fruchtade Gudz budh / låtit för
driffua alle the fremmande hustrur.
Når Nehemias sågh at Judarnar förs
togo sigh emoot sin Gudh medh frem
mande qwinners gifftermåål / straffas
de han them / och bannade them / och
håårdrogh them / och togh en eedd aff
them widh Gudh: I skolen icke giffua
idhra dötrrar thesas söner / icke heller
taga thesas dötrrar til idra söner / eller
til idher sielff / &c. Item / war och för
budit / at ingen klädnat skulle komma
på Gudz

9.

12.13.

på Gudz folck / som aff vill och l n til
 hopa komne wore : och at the icke skul
 le pl ya til hopa medh en ore och medh
 een  fna / thet  r / icke hassua vnder itt
 oock  skillige Creatur / thet ena reent
 och thet andra oreen / thet ena spaak
 ferdigt / thet andra geenst rtigt. Haff
 ner nu Gudh welet at hans folck skola
 hassua een sådan skickelicheet medh o
 sk ligh Creatur / huru mykit meer medh
 sigh sielfsua : S r then skull hassuer och
 Propheten Malachias straffat Pres
 sterna / at the hassua taget fremmande
 hustrur aff hedninganar. Vthi then
 första Christeliga Byrkione war icke
 heller effterl tit at taga någon otros
 gen hedning til  chta / som the gamble
 Lärare och besynnerliga Epiphanius
 ther om witna.

Sedan  r sådant Achtenskap eens
 ne Gudhfruchtige mennisko intet nyt
 tigt / vthan ganska farligit. Ty ther
 vthi  r ingen saligh kärleek och stadigh
 eenigheet / vthan een oreen och f  st
 bråna / effter thet icke  r i Gudz fruch
 tan grundat / vthan begynt antingen
 f r r kedomar / k rsligheet / deyelig
 heet / omgånge eller w ldigheet. Pau
 lus

5. | lus til the Epheser lærer / at männener
skola elsta sina hustrur som sina krops
par: Men huru kan nro en man elsta
then hustru som haatar HERRAN / oyr
6. | kar Belial / Ryyr iusset / och haffuer at
bestella medh mörkret och orättferdigi
betenne / Ja medh then som är förbans
nat och fördömdh: Som Paulus lär
rer / Ty hwilken icke haffuer HERRAN
JESUM Christum kändt / han ware för
bannat til döden. Item / vthi ett an
nat rum: Slye een kättest människas
etc. Weetandes / at een sådan är för
wend / och synder såsom then sigb sielff
fördömt haffuer. 2. Sedan föemas
2. | nar och förberörde Apostel alle rätte
Christne fädher / at vpsöda sin barn
medh tucht och förmaning til HERRAN.
Men huru the makar hwilkas
hierta vthi een sanskylligh Gudhfrucht
tigheet / och Christeligh kärleek icke
sammansbundne äre / sådant kunne eff
terkomma / kan iagh icke begrunda.
Ty thet fadhren medh Christeligit flye
och brinnande nijt vphydger / thet slår
modhren omkull; och thet modhren
på sitt sätt planterar / thet rüffuer fad
dhren vp. Ther öffuer skeer thet som
offcast/

offcast / at then man / som tager een
qwinna aff een fremmande Religion/
bliffuer aff hennes smekachtige och hå
nungsföte ord på siestonne bedragen/
ware sigh så wjs som han kan. Swils
ken war wjsare än Salomon: Haff
uer han icke syndat ther medh: Ty ses
dan han begynte elsta många vtbländ:
sta qwinnor Cass sådana folck ther
Hæren Israels barnom omsagdt has
de; går icke til them / och låter them
icke komma til idher / the warda förs
wisso bewekandes idhor hierta effter
sina gudhar) föll han vchi icke fördoms
meligit affgudherij / och gjorde thet
ondt war för Hæranom: Swarföre
bleff Hæren honom wredh / och tils
fæde / honom at Riket skulle bliffua
rjffuet vchur hans hand / och vpræc
tia honom många fiender. Swadth
folgde ther effter at Konung Achab
togh Jesabel Kethz Baals Konungs
gens dotter i Sidon til hustru: Aff
hennes affgudhar som hon til honom
medh sigh förde / bleff Ahabbs ogudhs
achtigheet så förmerat / at han här ige
nom haffuer meer förtönat Gudh än
alla Israels Konungar / som för hos

Nebe

i. R.

i. R.

eg.

iral.

8. 19.

nom varit haffua. Ja / thet effter är
opwärt een gräseligh blindheet ibland
Gudz folck; här effter äre Propheterna
/ som sådant affgudherij straffades
obarmherteliga förfolgde; här effter
äre många gudhfruchtige menniskiors
samweet försärgade / *etc.* Hwadh wil
man säya om Josaphat Juda Kon-
nung / hwilken ändoch han war en
gudhfruchtigh Konung / och bestälte
Kyrkior och Regimentet til thet bes-
sta; luktwäl haffuer Gudh honom
medh liffs fara therföre straffat / at
han förbant sig medh then förstockas
de och obootsferdige Achab (som haas-
tade Herren / som tilbadh affgudhar /
som bespottade Gudz ord / och föras-
gade hans Propheter / som gjorde si-
nom nästa orätt / som låat vthgiuta
oskyldigt blodh / *etc.*) och öffuer alt
tilstodde sin son Joram taga hans
dotter til hustru: hwar aff sigh myktie
ondt sedan förorsakade. Wij finne
och annorstådes i Scrifftenne flere
exempel: Månge vthaff Israels För-
ster och Menigheten / haffua beblans-
dat sig medh the Moabitors döts-
trar / och äre så komne til at tilbida och
offra

offra thetas affgudhar: och äre så för
then skull 24000 på en dagh omkom-
ne; alla förstanar vphängde och the
andre ihjelslagne. Således haffuer och
HERRans vrede förgrymmad sigh
öffuer Israels barn/ och therföre them
vthi Eusan Kisathaims hand Konun-
gens i Mesopotamia för trålar bort-
faldt/ at the togo Hedningarnars döt-
trar til hustrur / och gäffuo thetas döt-
trar thetas söner; hwar igenom the
begynte tiena thetas Gudhar / och gö-
ra illa för HERranom / och förgåto
HERren thetas Gudh/ &c. Effter nro
then högt vplyste Abraham/ Isaac och
Rebecca väl begrundade kunne / hwadh
ondt effter sådan Achtenkap plägar
fölia / haffua the icke welet at thetas
söner skulle göra then helige Sädena
meenliga medh styggelsens folck i the
ogudhachtigas land. Hwarföre skola
alla taga sigh til wara/ som haffua nå-
gon wårdat om Gudz åhra / om
Gudz församblings wålferdh och sitt
egit samweet / doch besynnerliga the/
som icke allenast sigh sielffua / eller nå-
gra fåå medh sigh regera skole / vthan
och många otaliga Christna menni-

Skior

Nun
1. Co

Iudi

Gen

Gen

8.

Esre

Skior Skola föreståå / at the icke vthi
thenne saken mytic fördrista på sin
starckheet och höga förstånd/meenan-
des sigh icke aff någon qwinnos luff-
ligheet/ smicker eller gråat/kunne bliffa
ua dragne ifrån sanningennes kund-
skap: vthan wachte sigh / at the icke
för een stackotwarande lägenheet/ som
är / land och lään / godz och pennins
gar / wenskap och tråsligheet / föra bäs-
de sigh sielffua och andra vthi siäles
wädhe: Ty när the vthan all förtanc-
te haffua rasat här til / och äre sielffua
aff sina hustrur falskeliga och bedrä-
geliga öffuertalde och i wilfarelsen
dragne; så bliffuer ther intet än tå
ther widh giordt / vthan beslita sigh
sedan/ at thesas vndergiffne måtte och
så föras i samme willos snaror; och
bliffuer så vthi thet hwsset eller landet
een rätt Gudz kändzla vthslucken/
Gudz åkallan förhindrat/ många hier-
ta förblindade/ och många siälar i förs-
dömmelsen faldne / &c.

Two fölier then femte lär-
domen.

At nödhvorfstige Bröllops höghs-
tyder och lofflige Callatz äre icke Gudi
miffa

misshagelige / är klart både aff thet
Nya och gamla Testamentens bö-
ker. Ty the helige och gudhfruchtige
män haffua sielssue både hållit och wa-
rit i sådana höghtheder. Abraham giord
de ett stoort gestabudh then dagen Jo
saac affwandes / til hwilket han många
Gudhfruchtige (til äwentyrs och nå-
gra aff the helge Patriacher / Arphachs
sad / Salah / Heber / Serug och Sem
Noe son / som på then tidhen wore i
lyffue) kallade / som då vthi sin lust
och glädie icke haffue varit slett stilla /
vthan haffua hafft (vthan twiffuel)
sådana samtaal sigh emellan / at vthaff
thenne Isaacs effterkommande skulle
then / som Gudh sino folcke och heela
werldenne til förlosning alt ifrån mens-
niskionnes fall vthloffuat hade / föds-
ter bliffua. Thetta affl sina Capitel
låter och förstå huruledes Rebecca för-
ädrar haffua giordt Abrahams ties-
nare och männenar som medh honom
woro / ett lustigt gestebudh. När Ro-
nung Abimelech haffuer medh sitt
hooff kommit til at göra ett förbund
medh Isaac / haffuer Isaac honom
wenliga vndfångit / och giordt them
alla

Gen.

Gen.

Gen.

29. alla gæstebudh. När Laban then helge
Patriarchenom Jacob sin dotter
Rachel vthgaff / bödh han alle folcket
ther om kring / och gjorde bröllop. Så
43. haffuer och then helge Joseph / när
hans bröder woro tilbaka kome medh
Ben Jamin in i Egypten til at köpa
spüsning / gjorde itt herligt gæstabudh /
och bliffuin drucken medh sina bröder.
Tjdhen wil intet efterlåta / at man
flere Exempel aff thet gamla Testa-
mentet framdrager. Vchi thet nya
2. Testamentet haffuer Chri Iustus sielff
7. 9. varit vchi åtskilieligh gæstabudh / hoos
9. Brudh och Brudgumme i Cana i Gal-
12. leæn i hoos Mattheum Publicanen /
hoos Zachæum öffuersten för the Pub-
licaner / hoos Lazarum / hoos Simo-
nem Phariscæum. Ja / han haffuer och
öffuer thetta i itt gæstabudh lärde the
stoorlätige Phariseer / som altjdh sökte
effter at sittia fremst / gæstebudz mores :
När tu bliffuer budin aff någrom til
bröllop / &c. Thesse och andre sådane
exempel skole the Anabaptister och Pa-
pister gränneliga bestoda. Anabaptister
na ; som föregiffua at man skal aldrig
lee eller glädias / vthan altjdh vara bes-
dröffa

bedröffuat/ see swert och bistert vth / drag
gandes wrångliga thenne scriffter til
at stadfästa sin falska mening: Salis
ge äro the bedröffuade. Item / wee is
dher som leen / i skolen gråta och söria.
Item: I skolen gråta och iåmbra is
dher men werlden skal glädias. Vthi
thet första rum betygar Christus them
wara salige som äre bedröffuade för
thet / at the medh sina synder haffua
förtörnat Gudh. Vthi thet andra ro
par Christus wee öffuer them / som
frögda sikh när thet går illa til / som
thenne werldennes förbudne wellust så
bruka / at the förglömma Christum/
och förachta the ålendige; som tå glä
dias när man skulle wara bedröffuadh.
Ty / som Salomon betygar / gråta haff
uer sin tjd / lee haffuer sin tjd / klä
ga haffuer sin tjd / &c. Thet wore
wifferliga een dieffuuls menniska som
toge sikh före at söria och gråta / när
all ting gingo wäl til / Gudz åbra bliff
ne förfordrat / och thetas nästa til sa
ligheten vpyggh: Twert emoot / wo
re icke heller then bätter / som gaffuo
sikh til lust och glädie / när Gudh bliff
ue försmädat / och alle Gudhfruchtige
wore

Matth.

Luc. 6.

Iohan.

Eccle

7. 10.

wore skadde i sorgh och bedröffuelse.
 Men wij Christne som äre en krops
 lemmar genom then helga Anda same
 manbundne / skola / som Paulus rå-
 dher / haffua then ene för then andra
 omsorgh och hiertans medhlydande.
 Och om en lem lyder / så lyda alla lems
 marna medh / och om en lem warder
 herliga hållen / så frögda sigh alla lems
 marna medh / glädias medh them som
 glade äro / och gråta medh them som
 gråta: eens tillsinnes medh hwar an-
 nan. Vchi then tridie witnessbyrd sä-
 ger Christus: at hans Läringar skola
 här i werldens drefka och intorcka
 mykin jämmer och bedröffuelse: Men
 the ogudhachtige Judar skola frögda
 sigh / at the haffua honom lycka som sin
 owen dråpic: Men Läringarnas
 jämmer skal wendas i een ewigh glä-
 die / och Judarnas frögd i een ewigh
 warande sorgh.

12.

Papisterna wele icke heller at thes
 ras Munkar och Nunnor / när the
 bliffue budne / skola komma til gestas
 bodz: Ty the föregiffua / at the aff
 Ahtafolks omgånge bliffua besmittra-
 de. Hwar aff man thet merckia kan / at
 the

the hålla sigh heligare än the helige
Såder / the hålla sigh heligare än Chris-
tus / Christi modhet och Läringar ;
hwilka ingelunda hade gått til bröl-
lops / hwar thet icke hade warit loflig-
git / och vthan synd. Therföre löpa A-
nabaptisterna så wål här som annors
stads mista om rätta wågen. Ty skulle
icke een Gudhfruchtigh menniska glä-
dia sigh at Gudz helga ordning / som
bleff för thet bedröffuade fallet i Pa-
radys giordh / är än nu widh macht
hållen : at wisse personer åre medh een
synnerligh kärleek sammanbundne / til
at vnd fly oreen beblandelse / til at vthi
Gudhfruchtigheet bruka the medel
som Gudh befatat haffuer : til at ges-
nom barnafödande qwarlessua några
hår i werldenne effter sigh / som kunne
tiena Gudh och förökta hans försam-
ling. Här skole wij och bliffua lärde
hålla gestabudh och glädie som the bes-
lige för oss giordt haffua / Menliga / i
Gudz fruchtan : Wårt taal ware luff-
ligit / och medh salt förmånge / thet är /
wår nåsta til nytto och gagn / så at an-
tingen the bedröffuade bliffua hugh-
swalade / eller the som fara wille om
wågen /

Tob. 9.

Colloff.

4. vägen / bliffua igenkallade / eller the
som i thet gode är / tröge och dusne
äre / bliffua vpwäckte / eller the som
swage äre / bliffua rätt lärde. Twert
emoot skal intet ohöffuist taal vthgå
vthaff wår mun / vthan thet nyttige
är til förbättring / ther thet behöffe
ues/at thet må them som höra til tacka
wara. Ty en oreen ogudhachtigh och
skam löds mun bedröffuar Gudz hela
ga Anda. Vthi wår gestabudh och
samqwemend stole wij icke heller lyda
stem ord / eller geckerij / eller skämt som
icke höffues. Här emoot synda the
som både leya och lyda gestabodz
gåckar / som medh sitt fåfenga och förs
argeliga snack försmåda Gudh / och
the Gudhfruchtige förarga. Ty om
människiorne skulle göra Gudhi råkens
skap på domedagh för hwart och itt
h. 12. fåfenge ord / som icke haffuer kommit
wår nästa til gagn : huru wil thet rå
gå medh them som antingen sielffua
eller och genom sina besollade narrar /
Gudhfruchtige samqwem och loflige
gestabudh medh groofft skämt / dår
achtigt snack / skamlöse och förargeliga
wijfor besmitta. Therföre hwadh hela
let

ler wij åtom eller drickom / eller hwadh
 wij göröm / så göröm alt Gudhi til åh-
 ro. Thetta skal wara theras rätte lec-
 sa / som intet annat kunna i sinne gese
 budh ån försmåda Gudh / misbruka
 hans helge namn / och föra then hel-
 ga Anda och Gudz ord til Schola:
 sin Jännchristen begabba / til wrede
 och synd upwäckia / illa vthföra / och
 medh ondt efftertaal honom hans he-
 der och åhra affståra. Man skulle och
 medh rätta siunga Epicuri militibus,
 (the ther icke några fåå reesor / som
 Abrahams tienare / göra sigh gladhe-
 och komma åstrax til sina ombetrodde
 bestålingar igen) een sann och höff-
 neligh wijsa / huruledes the för sitt föro-
 dömeliga drinckerij / omenniskelige
 swalgh / förfärliga öffuerdådighet /
 och ostickelige lessuerne / äre aff Gudhi
 mångestådes i Scrifftenne förbannas-
 de / och skola både här timmeliga / förr
 ån the döo / antingen medh en hastigh
 odödh / eller landzsflychtigheet / hunger
 och torst / eller andre wålförtiente plå-
 gor: och sedan vthi then diupa kulona
 och swassueldön ther eeld och mykin
 wedh inne är / hoos then feta stemmas

ren och alla fördömde diefflar ewiga
nerliga och vthan ända straffade bliffa
ua: Men effter tjdhen är oss för kort/
wille wij låta förberörde wijssa bliffua
osungen til een annan gång.

Thenna förtalde äro nu korteliga
the förnemligaste lärdomar / som wij
aff thenna förklarade Text vthtaga
kunne/ &c. Och wile wij nu här widh
låta bliffuat / och bidia Gudh troligas
at wij the lärdomar / som oss aff then
na merckeliga Historia således kortelis
ga äre förhåldne / rätt fatta / vthi itt
godt minne behålla / och oss til nytta
bruka måge: och sedan at han oss
samma nådh / som han wälsignade Ja
saacs och Rebecca A^lchtenkap / wera
des och göra thetta närwarande A^lch
tenkap lyckosamt / at the i een rätt sin
uigh troo / rätt kärleek / goda eeniga
heet och långwarigh helsa / medh hwat
annan til en godh ålder / gudhfruchte
liga leffua måge: och bliffua / när
Gudh wil / begåffuade / medh fromme
och önskelige barn: fåå lycko och fram
gång til sina bärning: och sedan eff
ter thetta förgångeliga lifffuet / til alle
helga

helga och gudhfruchtiga A^ochtenSkaps
menniskior vchi thet himmelska bröl-
lopet och ewigbliffuande Natwarden
församblade bliffua / til at säya honom
som sitter på stolen / loff och ähral-
prys och krasse / starkheet
och wälde / ifrån ewiga
heet til ewigheet /

Ap

Ap

A M E N

E III

VOTA

VOTA POËTICA
ORNATISSIMO SPON-
SO ET PVDICISSIMAE
SPONSAE AB AMICIS
CONSECRATA.

I.

QVum Deus irato tueatur lumine cunctos,
Ceca quibus turpis mania pandit amor,
Connubij sancto tua colla iugare capistro,
Fert animus, clarae portio sponse tribus,
Hoc est: associas socio tibi foedere Nympham,
Cum qua prolifico te iuvat igne frui:
Quae gratam patrem faciet te prole; thorus, quae
Sustineat curas, quas socialis habet:
Quaeq; tibi, dum te fortuna tenaciter urget,
Afferet optatam commiserata vicem.
Haec pia fortunet noster conamine Christus,
Qui facit e puris nobile nectar aquis:
His etiam tædis, intersit, praesit, honoret,
Asportans doni munera dia sui:
Divinoq; omnes flectat conamine nisus
Ut lis in socium non cadat nlla thorum.
Invidus ardentem Satanus ne turbet amorem,
Et bene firmatum dissoluatur opus:
Sed potius Pylios hic nexus duret in annos:
Edanturq; sacri pignora multa thori.

Queis capiet vires cultrix Ecclesia Christi,
Crescat & electi turba sacrata chori.
Hæc ego vota, reor, cum sint iustissima, quondã
Effectu prorsus non caritura bono.

M. SYLVESTER, PHRYGIUS
Gymnastarcha Lincopensis
amico necessario F.

II.

AMbigis unde meas audacia tanta Camœnas
Impulerit, tædis Carmina ferre tuis &
Desine mirari, nam stirps & origo puella,
Et meus in sponsum scribere cogit amor.
Ast licitis quæ vota feram gratantia tædis,
Vel quibus hunc nexum prosequar ominibus &
Exulet à sponsis Christi mandata professis
Cypria, falsus Hymen, luxuriosus amor.
Vincant Chaonias concordi in amore volucres
Mutua quæ firmo nectat amore fides.
Quod superest vobis concessos gratulor igneis,
Exoptans casto prospera quæq; thoro.
Interea auspiciis captum felicibus ambo
Nobile felices perficiatis opus.

M. IONAS PETREIUS
Scholæ Orbroensis Rector, con-
sanguinitatis ergo F.

E iij

En ti.

III.

En tibi Pieridum tribuit chorus omnis hono-
rem,

Et cecinit Letus Carmina grata tibi.

Leucoris alma dedit titulum cum iura Magi-
stri,

Ac posuit capiti Laurea ferta tuo :

(Dignus que tu ferre queas celebri redimitus
honore ;

Sunt etenim vigili parta labore tuo.)

At nunc virgo tibi gratatur Cypria sponso.

Que sociam casti fecit habere thori,

Adiungens sponso prestanti corpore Nympham,

Laude pudor dignus cuius in ore nitet :

Cui palmas Hebe, Venus ulnas, pectora Pallas.

Iuno dedit faciem, cetera cuncta Charis.

Cur non later ovans tale quod nactus amicam,

Que decorare potest iura verenda thori.

Quod superest : Christum precor ut dignetur
adesse,

sic habeat requiem erux in amore suam.

Vivatisq; diu felices Nestoris annos,

Vestra onerata micet prole frequente domus.

M. MAGNVS HARALDI Gothus,
Corrector Scholæ Linco-
pensis.

SPON

I III.

SPONSO.

QVam benè consuluit iuveni DEVS æquus
Adamo,

In Paradisiactis quando manebat agris,
Solutus odorifero ne tristior esset in horto.

Illi solamen præstitit ipse Deus.

Dulcia legitimi firmavit vincula lecti.

Adiungens ipsi letitiæ comitem.

Aeternum quia mens Deus est castissima castas

Deposcit mentes, castaq; corda probat.

Nec probat incestæ Veneris contagia, nec quos

In sua pertraxit vincla nefandus amor.

Respice terrificis cecidit celeberrima flammis

Vrbs in Cadmæo conspicienda solo.

Quod si Dardanius furto abstinuisset adulter

Esset adhuc muris splendida Troia tuis.

Felix ô nimium felix qui pectore casto,

Illiciti vitat tristia damna thori.

Sic iustis etiam DEVS ornat honoribus omnes,

Quotquot adhuc casto sint in amore pij.

Propterea iustum RHOTOVI grator amorem,

Quo tibi casta tuo iungitur ANNA thoro.

SPONSO ET SPONSÆ.

RELIGIO vestris opto conatibus adsit

Roscida quæ cœli monstrat ab astra viam.

Adsit

Adsit & in thalamo semper PATIENTIA vea
(Vrgentis portus, cura, medela mali) (stro,
Deniq; (tristitie solamen & aura piorum)
SPES nunquam vestrum deserat alma thorū;
Hæc, quando vires absument cana senectus,
Vos vehat ad superas (culmina celsa) domus,

SPONSO.

Que tibi depressis lusit mea Musa Camænis,
Vt capias placido pectore, sponse, peto.

EIVSDEM

SCHEDIASMA IN ORATIONEM NUPTIALEM VIRI PIETATE QUÂ DEUM SPECTES DEVOTISSIMI, ERUDITIONE, QUÂ DOCTOS ORNATISSIMI, HUMANITATE, QUÂ HUMANOS POLITISSIMI, D. M. SYLVESTRI PHRYGII Poëte coronati Cæsa: Magistratus Scholastici clavum Lincopiæ tenentis, affinis sui multis nominibus suspiciendi; Habitam in venerandi & doctissimi M. ISAACI RHOTOVII, & virginis piæ ac pudicissimæ ANNAE, ERICI LAVRENTII, Consulis filie tadis Nyco. piæ, Anno 1604. 29. Octobris.

Vos quibus est cura thalamus, tædæq; iu-
gales.

Nixibus hanc vestis poscite, quæso, ducem.
Nam quis dat sociam thalami, quis iungit aman-
Quæq; pijs casto sint falienda thoro: Ctes
Et quod non licitum sanctis sociare prophanas,
Ostendunt PHRYGII signa probanda styli.
Ostenduntq; (licet Belial connubia carpat
Papa, pater scelerum demone patre satus,
Attamen) instituisse Deum pia fœdera lecti:
Hæc etiam Christo tunc placuisse docent,
Quando pijs Canæ tædis interfuit ipse,
Et bona fontanas in mera vertit aquas.
Sed quid ego conor quæ sunt hic dicta profanis,
Versibus incomitis velle notare meis?
Ipse piæ voluæ studiosâ mente pagellas,
Quos de coniugij laude Poëta dedit.
Quæ tua laus Vates, cui mens est edere sacros
Libros (ingenij dona sacrata tui) &
Nunc oculis Regum, non dignus Nestoris ævo,
Dignus, qui volites cuncta per ora virum.
Fœcundus veluti flores fert hortus, ameno
Qui semper liquida fonte rigatur aquæ;
Sic vigeat PHRYGIUS divino gramine campus,
Et stipet varios pagina quæq; faves.

IOHANNES PETREIUS

de Arhusia,

Lincopiæ die Magorum, Anno 1605,

KLAR.

Några fåå Rim / scriff-
na sin kára brodher / Måstar
ISAAC RHOTOVIO
Gudz ordz tienare i Nylöping / sampt
hans elskeliga kára hustru / hustru
ANNA Erichsdotter
til åhra /

Åff

IONA RHOTOVIO Pastore Angeb
stadenst, Anno 1605. die
15. Majj.

GUDZ ord bestå i ewigheetz
I sanning och för alla;
På hwilken man i säkerheet/
Kan stå och aldrig falla.
Thet witnar iw förfarenheet/
I alla werldzjens tjidhar/
At honom warder nådh beteedt/
Som HERRanom förbidhar.
Ja säll och saligh är then man/
Som sig ther på förlåter;
Nåd och wålsignelse får han/
Hwilken wender aldrig åter.

Man

Man wil en tala huru Gudh/
I alla werldjens tijdhar;
Emoot them som hålla hans budh/
Hassuer warit godh och blijdher.

Allena wil man skoda här/ (Min/
Hwadh nådh tigh är skenkt och giff/
Måstar Isaac min brodher kår/
At tu i hans budh är bliffuin.

Först hassuer Gudh förhulpit tigh/
Vthaff sin godheet och nådhe;
Medh förfordrare godh och blijdh/
The som aff ämne och rådhe;

Hassua tigh en allenast här/
I Scholar höga och låga/
Förhulpit; vthan och jämwäl/
Ospaart haffi/ på tigh at wåga;

Både penningar / sölf och guld/
(Ansedt/ at tu kunne bliffua;
Gudz församblings tienare huld/
Och hans budh sligtige driiffua.)

I Endskland vthi några år/
Theer tu kunde och för fara/
Hwadh grundwal Gudz hws vppå ståar/
Och medh Gudhi saligh wara.

Theer

Ther hoos haat Gudh tigh och kallat/
Sin Brudh at tienna och låra;
Hijt til Swerige/ ther tu bleffst satt/
Hooffpredicant at wara.

Om sidor til Nyköpings stadh/
Som tå ingen Herdan hade;
Aft tu vthländer i Gudz stadh/
At förkunna ther hans nåde.

Ther haffuer Gudh wålsignat tigh/
Medh een godh åhta Maaka/
Therfore tu ewinnerligh/
Må honom priisa och tacka.

En såsom hon af åhrligt folk/
Ar född och Gudh til åhro
Uppfödd/ haffuer hon effterfolgt/
Sina föräldrars låro.

Hwilla haffua / thes skee Gudh loff/
Henne til rätt Gudz fruchtan/
Förmant; at hon må komma ihogh/
Hwar vthi ståår rätta tuchtan.

Ja the haffua henne ther hoos/
Föregått medh gott exempel/
At elsta androm vthan roos/
Och en försumma Gudz tempel.

Hwadh

Nwadh andra bygder och angår/
Them man ey här kan vithala;
Them haffuer hon år ifrån år/
Lagt flijt och winn at behålla.

Säll och saligh är then förwist/
Som HErren Gudh så wålsignar/
Och genom sin Son Jesum E Hrist/
Skylar vnder sina wingar.

Gudh som tigh här til haar aff nådh/
Allt gott förlånt och giffuit/
Han styrcke tigh medh råd och dådh/
Och føre tigh in i lifffuet:

Medh tin fåra hustru ther til/
Och alla wenne tillsamman;
Hoo thet medh oss begåra wil/
Han såge aff hiertat Amen.

Tryckt i Stockholm/ off
Andrea Gutterwis.

